

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin
och husdjursvetenskap
Institutionen för kliniska vetenskaper

Djur som våldsoffer i misshandelsrelationer

Djurhälsopersonalens perspektiv

Karin Molin

*Skara
2015*

Kandidatarbete inom djursjukskötare kandidatprogram, 2015:3

Examensarbete i djuromvårdnad, 15 hp

Djur som våldsoffer i misshandelsrelationer – Djurhälsopersonalens perspektiv

The Link: animal abuse and domestic violence

Karin Molin

Handledare: Anne Nilsson, institutionen för kliniska vetenskaper

Examinator: Görel Nyman, institutionen för kliniska vetenskaper

Examensarbete i djuromvårdnad

Omfattning: 15hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå G2E

Kurskod: EX0796

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2015

Serienamn: Kandidatarbete inom djursjukskötare kandidatprogram

Delnummer i serie: 2015:3

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: djurmisshandel, sambandet, våld, anmälningsplikt, djurhälsopersonal, djurskydd, våld mot djur, veterinär omtanke om våldsutsatta

Key words: the link, animal abuse, domestic violence, veterinary personnel

Sveriges lantbruksuniversitet
Swedish University of Agricultural Sciences

Fakulteten för veterinärmedicin och husdjursvetenskap
Institutionen för kliniska vetenskaper

SAMMANFATTNING

Sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer är väl dokumenterat. Forskning har visat att en person som misshandlar sin partner kan använda djuren i hemmet som ett medel för att skrämja, kontrollera, hämnas och utsätta sin partner för tvång. Det kan ske genom hot att skada eller döda djuret och faktiska handlingar där personen ifråga gör det. Våld mot djur är också förknippat med eskalerande våld. Studier tyder på att djurens utsatthet gör det svårare för den våldsutsatta partnern att lämna förhållandet, då hen är orolig för vad som ska hända med djuret. Djuren kan oftast inte tas med till kvinno- eller brottsofferjourer och det kan vara svårt att hitta någonstans att placera djuren. Detta kan ytterligare försvåra uppbrottet från en våldsamt relation.

På humansidan är ämnet uppmärksammat men det är fortfarande relativt ungt utifrån ett djursjukvårdsperspektiv. De djur som ingår i en familj där våld präglar relationerna riskerar att bli utsatta för våld på olika sätt och kan komma att dyka upp som patienter på djurkliniker. Den här uppsatsen syftar till att undersöka sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur utifrån ett djuromvårdnadsperspektiv. Att göra djurhälsopersonal uppmärksamma på sambandet är viktigt för att öka möjligheten att upptäcka utsatta människor. Men det är också viktigt för djurens egen skull, då de kan anses ha ett existensberättigande i sig själva.

Utifrån litteratur och forskning beskrivs här huruvida våldsutsatta djur kommer till kliniken, samt hur man kan uppmärksamma dessa patienter. De kan komma in med en viss typ av skador och uppvisa ett beteende gentemot sin ägare som kan väcka misstankar. Utöver litteraturstudier har två intervjuer genomförts med respondenter som arbetar inom området i Sverige. Deras svar hjälper till att ge en bild av svenska förhållanden.

Som djurhälsopersonal arbetar man med djurens bästa för ögonen. Genom utbildning i ämnet och samarbete med instanser som polis, länsstyrelse och VOOV (Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta) kan djurhälsopersonal bidra till att bryta en våldscykel. Då forskningen inom området kan anses vara eftersatt i Sverige, är förhoppningen att detta arbete kan inspirera till vidare fördjupning inom ämnet. Som personal inom djurens hälso- och sjukvård kan man spela en stor roll för våldsutsatta individer.

SUMMARY

The link between human interpersonal violence and animal abuse has been well documented. Animal abuse can be an indicator for other forms of violent behaviours and vice versa. An abusive partner may use a pet to control, frighten and force their partner, by threatening to hurt or kill and actually hurt or kill the animal in question. In addition, it can be hard to break free from an abusive relationship if it's not possible for the abused person to take the pet with them. Many stay in a violent relation because they fear what will happen to the animal if they leave it behind.

This paper focuses on intimate partner violence and how this may affect the pets belonging to such a household. A growing body of research suggests that veterinary personnel will meet these patients at the clinic. It's important for animal caregivers to be aware that they may encounter abused patients and also what kind of signs they should look for. Animals subjected to violence may display certain types of injuries and behave in certain ways.

Drawing on previous research and literature on the subject, this paper describes whether abused patients will come to the clinic, and how they can be discovered. It suggests how veterinary personnel can interfere and help these individuals. Two interviews have also been carried out with respondents working with this subject in Sweden. With proper education and resources it is possible to help and offer support to both animals and humans subjected to violence from other family members.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
BAKGRUND	1
Sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur	1
Sambandet i Sverige	2
SYFTE	4
Frågeställningar	4
MATERIAL OCH METOD	4
Litteraturstudie	4
Intervjuer	5
Begreppsförklaringar	5
RESULTAT	7
Våld mot djur i misshandelsrelationer	7
Våldsutsatta djur på kliniken	8
Anamnes	9
Patientens och ägarens beteende	10
Skador	11
Djurhälsopersonalens roll	11
Varför ämnet är viktigt för djurhälsopersonal	11
Anmälan	12
Utbildning	13
Samarbete	14
Information	15
DISKUSSION	17
Metod och materialdiskussion	17
Resultatdiskussion	17
Våldsutsatta djur på kliniken	17
Djurhälsopersonalens roll	19
KONKLUSION	21
TACK	21
REFERENSER	22
BILAGOR	26
Bilaga 1	26
Bilaga 2	27

INLEDNING

Under en föreläsning på Sveriges Lantbruksuniversitet i Skara framkom att det kan finnas ett samband mellan våld mot människor i nära relationer och våld mot djur. Föreläsningen gav en inblick i hur djur som ingår i familjer där våld förekommer riskerar att bli utsatta för våld på olika sätt. Utifrån föreläsningen upplever jag att det är viktigt att inte enbart belysa detta ämne från ett humanistiskt håll, utan också utifrån ett djuromvårdnadsperspektiv. I det samhälle vi lever i anser jag att djuren själva inte har någon möjlighet att föra sin talan, och man kan då anse att det är upp till de som jobbar med djuromvårdnad och djurskydd att lyfta fram och arbeta med deras eventuella utsatthet.

När det gäller våld i nära relationer har jag valt att fokusera på mäns våld mot kvinnor som de har en partnerrelation till. Dels eftersom mycket av det våld som sker i nära relationer är riktat av män mot kvinnor, samt att största delen av den forskning som bedrivits i ämnet är centrerad kring detta perspektiv (Frenzel, 2014; NCK, 2014). Med den här uppsatsen vill jag ge en inblick i hur mäns våld mot kvinnor även kan vara sammanlänkat med mäns våld mot djur. Vidare vill jag uppmärksamma detta för djurens egen skull och visa på att de har ett eget existensberättigande som levande individer (Adams, 1995; Solot, 1997; Holmberg, 2004).

BAKGRUND

Sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur

De senaste decennierna har det forskats på humansidan angående sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur. Det har blivit allt tydligare att det existerar ett samband mellan våld mot människor och våld mot djur. De djur som ingår i ett hushåll där våld präglar relationerna löper risk att misshandlas och även dödas. Forskning inom området tog sin början i USA, men senare har det genomförts studier även i andra länder. Sambandet som fenomen har fått namnet ”The Link” i USA (Adams, 1994; Ascione, 1998; Flynn, 2000b; Faver & Strand, 2003; Volant *et al.*, 2008; Degue & DiLillo, 2009; Tiplady *et al.*, 2012).

Ascione, Weber och Wood genomförde 1997 en studie där de skickade ut en enkät till ett antal kvinnojourer i olika stater i USA. I studien visade det sig att personalen på 85.4% av kvinnojourerna svarande jakande på frågan om de kvinnor som sökt sig dit vittnat om våld mot husdjur. Vidare svarade 83.3% att de observerat samtidig förekomst av mäns våld mot kvinnor och mäns våld mot djur. En fråga om huruvida personalen på kvinnojourerna hört barn som kommit dit tala om våld mot husdjur, visade att 63 % hört detta (Ascione *et al.*, 1997).

Även senare studier har pekat på samtidig förekomst av våld i nära relationer och våld mot djur (Ascione *et al.*, 2007; Volant *et al.*, 2008). Simmons och Lehmann (2007) genomförde en studie där de fann att de förövare som misshandlar både husdjur och sin partner använder sig av farligare våld som är mer varierat och eskalerande. De tycks även vara mer kontrollerande i sitt beteende (Simmons & Lehmann, 2007).

Mäns våld mot kvinnor i nära relationer är komplext och består av många olika faktorer (Flynn, 2000a; Simmons & Lehmann, 2007). Genom hot om att skada eller döda djuret i familjen, och faktiskt göra det, använder förövaren djuret som ett medel för att kontrollera sin partner på olika sätt. Målet med djurmisshandeln blir på det här sättet att komma åt kvinnan. Det kan dels ske genom direkt våld mot djuret, men också genom att förvägra djuret att få sina behov tillfredsställda. På detta sätt söker den misshandlande partnern etablera sin makt i hushållet och över den utsatta partnern. Djuret kan användas som ett medel för att skrämja, kontrollera, hämnas och utsätta sin partner för tvång till, exempelvis, sexuella handlingar med djuret ifråga (Adams, 1994; Ascione *et al.*, 1997; Flynn, 2000a; Simmons & Lehmann, 2007).

Ytterligare en faktor i den här problematiken är att djurets utsatthet kan försvåra uppbrottsprocessen för den misshandlade partnern. Det är länkat till den roll djuret har i familjen och hur mycket djuret betyder känslomässigt för den utsatta partnern. Man är orolig för vad som kommer att hända djuret om man lämnar relationen. Det kan också ha förekommit hot från mannens sida att han kommer att skada eller döda djuret om kvinnan lämnar honom. På det här sättet blir djuret en kvarhållande faktor. Djurets utsatthet och det faktum att kvinnojourer överlag inte tar emot djur kan anses försvåra kvinnans möjlighet att söka hjälp, både för egen del men också för djur eller barn i familjen (Flynn 2000c; Faver & Strand 2003).

Den amerikanska forskaren Carol J. Adams (1995) beskriver vikten av att synliggöra vad mannens våld mot djur innebär. Kvinnan påverkas och skadas i förhållandet, men våldet får inte enbart fokuseras på detta. Då riskerar djuret att endast ses som ett verktyg för mannens våld mot sin partner. Det är viktigt att uppmärksamma att mannen också påverkar och skadar ytterligare en individ, annars kan djurets lidande hamna i skymundan (Adams 1995; Holmberg 2004).

När ett djur används av en person för att kontrollera och skada dennes partner, degraderas djuret från att vara en familjemedlem till att vara något utan eget värde, som kan misshandlas eller dödas. Genom att använda djuret på det här sättet skapar mannen en ottrygghet i familjen och visar att det är han som har makten. En bild av att han håller liv och död i sina händer manifesteras (Adams 1995; Holmberg 2004).

Sambandet i Sverige

I Sverige är området relativt utforskat ännu, men i sin avhandling ”Med husbondens röst” belyser Holmberg (2004) djurens situation som våldsoffer i misshandelsrelationer. Hon skriver att trots att vissa kanske menar att fokus borde ligga på kvinnor och barn istället för på djuren när det gäller våld i nära relationer, så handlar våldet och utsattheten om en helhet där våldet inte kan graderas. De som upplevs som svaga föraktas och föraktet öppnar i sin tur upp för övergrepp och våld oavsett var det sker. Utifrån de maktstrukturer som finns i vår kultur kan både kvinnor och djur ses som underordnade mannen och på så vis betraktas som svaga (Holmberg 2004).

I Holmbergs studie (2004) undersöker hon erfarenheten av sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur, genom en enkätundersökning som skickades ut till kvinnojourer och

brottsofferjourer i Sverige. Totalt besvarades enkäten av 87 kvinnojourer och 66 av dessa svarade att de har erfarenhet av att kvinnor som vänder sig till dem berättar att deras djur blivit utsatta för våld eller vanvård av mannen. Vissa av de svarande berättade även att de hade varit med om att kvinnor inte lämnat en misshandlande partner av oro för sitt djur (Holmberg 2004).

Även i annan litteratur tar Holmberg upp sambandet mellan våld mot djur och våld mot kvinnor (Holmberg 2011; Holmberg & Enander, 2004, 2011). Andra författare i Sverige som lyft sambandet är Helena Striwing (1998) och Lisa Gålmark (1998, 2005), samt Christian Diesen och Eva F. Diesen (2013). Ämnet har också behandlats i några högskole- och universitetsuppsatser (Jakobsson & Vidlund 2014).

Holmbergs (2004) studie tyder på att det även i Sverige finns en problematik i uppbrotsprocessen, då kvinnor som försöker lämna en våldsamt relation oftast inte kan ta med sitt djur till kvinnojourers- eller brottsofferjourers skyddade boenden. Kommuner i landet har inget ansvar att hjälpa till med akutboende för djur eller tillhandahålla någon lösning för detta. De skyddade boendena tar oftast inte emot djur eftersom det försvårar möjligheten att ta emot hjälpsökande med allergier (Holmberg 2004, 2011).

Ovanstående problem uppmärksammades av veterinärstudierande och veterinärer i Uppsala som utifrån ett lokalt nätverk bildade föreningen Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta, VOOV, år 2009. Numer är VOOV ett riksförbund med lokalföreningar runtom i Sverige. Syftet med VOOV är att förmedla tillfälligt jourhem åt våldsutsattas sällskapsdjur under tiden som de befinner sig på skyddat boende där de inte kan ta med sig djuret. Genom samarbete med polis har riktlinjer utarbetats för att öka säkerheten och integriteten för inblandade parter. Kontakten mellan våldsutsatta och VOOV sker genom samarbete mellan VOOV och polis, länsstyrelser, socialtjänst eller organisationer och föreningar som arbetar med ämnet ifråga. Förutom sitt arbete med jourhem bedriver VOOV också viss informering och verksamhet (Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta, 2015).

I Sverige har en organisation som uppmärksammar sambandet bildats utifrån en amerikansk modell. Organisationen heter Se Sambandet och har en liknande funktion som National Link Coalition i USA där människor från flera olika yrkesgrupper bidrar till kunskapen i ämnet och sammanställer forskning och information om sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur (National Link Coalition, 2015; Se Sambandet, 2015). Se Sambandet föreläser och bygger utbildningspaket inom ämnet samt arbetar med att påverka politiskt för att situationen för våldsutsatta djur och människor ska förbättras. De har även tagit fram en broschyr som finns att ladda ned på www.sesambandet.se (Se Sambandet, 2015).

Brottsförebyggande rådet (Brå) fick 2012 i uppdrag av regeringen att genomföra en studie för att kartlägga brott i nära relationer i Sverige. De kom fram till att kvinnor oftare än män blir utsatta för grov- och återkommande fysiskt- och psykiskt våld i nära relationer (Frenzel, 2014). Utifrån aktuell statistik från Brå och Nationellt Centrum för Kvinnofrid (NCK) har ungefär var femte person utsatts för våld i nära relation och kvinnor är särskilt utsatta. När det

gäller fysiskt våld uppgår det till 15 procent för kvinnor, och 8 procent för män. Mörkertalet anses vara stort (Frenzel, 2014; NCK, 2014).

Enligt Statistiska centralbyråns (SCB) undersökning av sällskapsdjur i landet år 2012 uppgick antalet hundar till 784 000 och katter till 1 159 000 i landet. Utifrån dessa siffror skulle man kunna anta att det finns djur i hushåll där det förekommer våld. Juristen och forskaren Eva F. Diesen analyserade 4500 familjevålds- och sexualbrottsärenden i Stockholms län 2006 och i 40-50 fall kan man misstänka att djuret också varit utsatt för våld. Vidare menar hon att mörkertalet kan antas vara mycket stort (Holmberg, 2011; Diesen & Diesen, 2013).

SYFTE

Syftet med den här uppsatsen är att undersöka sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur utifrån ett djuromvårdnadsperspektiv. Mina förhoppningar är att lyfta fram djurens roll i detta samband, kunna inspirera till vidare forskning inom ämnet i Sverige samt ge förslag på hur djurhälsopersonal kan arbeta med detta ämne.

Frågeställningar

1. På vilket sätt utsätts djuret för våld i misshandelsrelationer?
2. Finns det möjlighet att upptäcka dessa patienter på djurkliniken?
3. Hur och varför ska djurhälsopersonalen uppmärksamma ämnet?
4. Hur ser anmälningsplikten ut för djurhälsopersonal när det gäller misstänkta djurskyddsärenden?
5. Vad kan vara djurhälsopersonalens roll i detta ämne?

MATERIAL OCH METOD

Den här uppsatsen är baserad på litteraturstudier. Det har också genomförts två intervjuer för att få en bild av hur man kan arbeta med problematiken i Sverige.

Litteraturstudie

För att samla material till litteraturstudien användes databaserna Google Scholar, Scopus, Science Direct och Primo. Följande sökord användes: *animal abuse, animal cruelty, animal welfare, battered pets, battered women, cat, companion animal, concerns, domestic abuse, domestic violence, dog, ethics, interpersonal violence, pet abuse, pets, the link, veterinarian*.

Vissa artiklars referenslistor användes för att hitta relevanta studier och primärkällor. Tjänsten ”related articles” har också använts för att hitta fler artiklar inom ämnet. Två artiklar beställdes via Sveriges Lantbruksuniversitets (SLU) bibliotekstjänst. Vidare fick författaren information om pågående forskning från kontakter som också arbetar med- eller läser om ämnet. Dessa tillhandahöll fem artiklar via mail.

Primärkällor har eftersträvats att använda men även ett fåtal översikts artiklar och en bok har använts då dessa bedömts som trovärdiga och viktiga att ha med då de ligger till grund för en stor del av forskningen inom ämnet. Samt i de fall då primärkällan ej gått att återfinna.

För att spegla svenska förhållanden gjordes sökningar efter statistik via Statistiska centralbyråns hemsida samt försäkringsbolaget Agrias hemsida. Svenska lagtexter hittades via Svenska Jordbruksverkets hemsida, Socialstyrelsens hemsida och Riksdagens hemsida. Hemsidor på internet användes när informationen behövde tas med men inte gick att finna någon annanstans. Även en artikel från svensk Veterinärtidning användes för att visa på situationen i Sverige och i brist på svensk forskning.

Intervjuer

Två intervjuer genomfördes. De är till för att illustrera på vilka sätt ämnet kan vara viktigt att uppmärksamma ur ett djuromvårdningsperspektiv, samt hur arbetet kring dessa frågor kan se ut i Sverige idag.

Metoden som valdes var kvalitativ och två olika halvstrukturerade intervjuer genomfördes. Ett antal frågor var utformade från början och utgjorde själva grunden till intervjun. Under samtals gång tillkom det sedan följdfrågor som ansågs viktiga att adressera. Ett antal frågor var öppna, och ett antal uppdelade i en stängd del och en öppen del där respondenten fick möjlighet att utveckla sitt svar. Grundfrågorna utgick i varje intervju från ämnet för uppsatsen men var anpassade till respektive respondent.

Respondenterna valdes utifrån hur de arbetar med ämnet ifråga och hur relevant detta uppfattades för det här arbetets fokus. Den första respondenten, respondent A, arbetar på en av Sveriges länsstyrelser där sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur har uppmärksammats. Respondenten ifråga arbetar med våld i nära relationer. Den andra respondenten, respondent B, uppmärksammades genom att hen samarbetat med den första respondenten som intervjuades. Personen arbetar på ett av Sveriges djursjukhus där ett samarbete mellan länsstyrelsen och djursjukhuset startats angående våld mot djur i misshandelsrelationer. Respondenten ifråga var ansvarig kontaktperson för detta samarbete.

Båda respondenterna kontaktades via mail. Ett datum och en tid bestämdes och intervjuerna genomfördes via telefon. Samtalen spelades in och svaren på frågorna transkriberades sedan. Frågorna finns tillgängliga som bilagor i arbetet. I mailkonversationerna ställdes frågan om respondenterna gick med på att samtalet spelades in. Frågan ställdes även via telefon innan intervjun tog sin början. Svaren var jakande från båda respondenterna. De informerades också via mail och telefon att materialet skulle behandlas konfidentiellt och att deras namn inte skulle lämnas ut.

Begreppsförklaringar

Djuren i texten syftar till de djur som lever med människor och som brukar kallas för sällskapsdjur. Arbetet kommer inte att handla om produktionsdjur som föds upp för slakt eller

annan industri. Det behandlar inte vilda djur som lever fritt i naturen. Holmbergs (2004) term ”medlevande varelse” kommer att användas av samma orsak som hon diskuterar i sin avhandling. När djur kallas för sällskapsdjur eller husdjur skapas det genom språket en viss distans till dem, eftersom de blir betecknade utifrån vilket användningsområde de har för människan (Holmberg, 2004). Vidare kan det bli problematiskt om djurens egenvärde och existensberättigande ska framgå när de genom språket återskapas som döda ting. När våld mot djur och djurs lidande behandlas i texten riskerar det att bli en dissonans mellan uppfattningen att djur kan lida och att de i språket faller under samma beteckningar som ”en bil” eller ”ett skåp”, vilka är döda saker och inte anses kunna lida (Holmberg, 2004). I texten kommer det därför att alterneras mellan begreppen medlevande varelse och djuret eller djuren, samt pronomen hen och de.

Våld mot djur syftar i det här arbetet till våld mot medlevande varelse, det vill säga de djur som lever med människor som sällskapsdjur. Våld mot djur är ett uttryck som kan vara bra att diskutera av flera anledningar (Solot, 1997; Holmberg, 2004).

Enligt Djurskyddslagen (1988:534) ska djur behandlas väl och de får inte utsättas för onödigt lidande. Enligt samma lag gäller inte detta försöksdjur där försöken godkänts av etisk nämnd. I Brottsbalken kapitel 16. 13 § framgår det att djurplågeri är ett brott där man utsätter ett djur för lidande antingen uppsåtligt eller av grov oaktsamhet, exempelvis genom att djuret vanvårdas, misshandlas eller överansträngs. Solot (1997) lyfter fram att våld mot djur på vissa sätt är en accepterad del av vår kultur. Solot (1997) menar vidare att det i vårt samhälle finns situationer där djurs lidande inte problematiseras utan accepteras, exempelvis när det gäller djurförsök eller slakteriindustrin. Det finns en motsägelsefullhet i hur vi kulturellt sett uppfattar våld mot djur eftersom det i vissa sammanhang, utfört av vissa personer, där ett visst djurslag utsätts inte ses som våld mot djur. Medan det i andra sammanhang skulle anses som ett tydligt fall av djurplågeri eller brott mot Djurskyddslagen (1988:534; Solot, 1997; Holmberg, 2004). I vårt samhälle finns det flera industrier där djur föds upp och dödas men det tolkas inte som våld mot djur utan är en självklar del av samhället (Solot, 1997; Holmberg, 2004). Solot (1997) drar slutsatsen att det inte är vad som sker med djuren när våld brukas mot dem som anses problematiskt, utan snarare vad samhället definierar som problematiskt användande av våld.

I det här arbetet definieras våld mot djur som förnekande av tillfredsställelse av behov som mat, vatten och värme, hot och kränkningar, fysiskt våld, sexuellt våld samt att gärningsmannen dödar djuret. Begreppet våld mot djur avgränsas också till våld mot medlevande varelser, det vill säga sällskapsdjur.

Våld i nära relationer definieras i det här arbetet som våld riktat mot en person av en annan där de två ingår i en parrelation. När man pratar om våld i nära relationer kan dessa relationer se ut på många olika sätt. De kan exempelvis innefatta en förälder-barn relation eller en vuxen persons relation till sin åldrande förälder (Dahlberg & Krug, 2002).

Uttrycket ”våld i nära relation” är avgränsat till mäns våld mot kvinnor de har en parrelation med, då det är vanligare och förknippat med grövre och återkommande våld, samt mer kon-

trollerande beteende (Frenzel, 2014; NCK, 2014). En möjlig förklaring till det kan vara de maktstrukturer som finns i vår kultur gällande genus och kön, där manlighet definieras som överordnad kvinnlighet (Heise, 1998; Skimmel, 2002).

Våld är en mångfacetterad och komplex företeelse. Det är viktigt att se våldet från ett helhetsperspektiv för att förstå dess mekanismer och inte som enskilda isolerade företeelser (Dahlberg & Krug, 2002; Heise, 1998; Skimmel, 2002).

För att definiera våld används World Health Organisations (WHO) definition (Dahlberg & Krug, 2002):

”The intentional use of physical force or power, threatened or actual, against oneself, another person, or against a group or community, that either results in or has a high likelihood of resulting in injury, death, psychological harm, maldevelopment or deprivation.”

Arbetet utgår ifrån att våldet tar sig uttryck som är fysiska, psykologiska, sexuella, förnekande av behov som exempelvis mat, vatten samt vanvård (Dahlberg & Krug, 2002).

RESULTAT

Våld mot djur i misshandelsrelationer

Det våld som ett djur i en familj där misshandel förekommer riskerar att utsättas för kan variera mycket. Därför kan det vara svårt att dra en generell slutsats om vilka slags skador som djuret kan tänkas uppvisa (Munro & Thrusfield, 2001b; Tiplady *et al.*, 2012).

Munro och Thrusfield (2001) har gjort ett antal studier i Storbritannien där de undersökt våld mot djur utifrån förekomsten av dessa patienter på veterinärkliniker, samt hur deras skador kan se ut. De har utgått ifrån hur våld mot barn kan diagnostiseras och vilka skador som kan tyda på att de uppkommit från misshandel. Utifrån det perspektivet har forskarna försökt tydliggöra detsamma när det gäller våld mot djur (Munro & Thrusfield, 2001a, 2001b). Även andra studier har uppmärksammat typen av skador som kan tyda på misshandel av medlevande varelser (Williams *et al.*, 2008; Tiplady *et al.*, 2012).

Medlevande varelser som lever i ett hem där det förekommer våld i nära relationer kan också komma att utsättas för vanvård samt psykisk och emotionell misshandel. Genom att den misshandlande parten utsätter djuret för en hotfull miljö, en inkonsekvent behandling, ständiga hot om våld verbalt och fysiskt etc. så ingjuts rädsla, ångest och oro hos individen. Det psykiska och emotionella våldet som en medlevande varelse kan utsättas för är utmanande att upptäcka, delvis då det anses svårt att tolka uttrycken det kan ta sig. Det finns lite forskning angående psykisk misshandel av djur (Vermeulen & Odendaal, 1993; Williams *et al.*, 2008).

Flera studier har tagit upp beteendeförändringar hos medlevande varelser där våld förekommit i nära relationer (Munro & Thrusfield, 2001a; Tiplady *et al.*, 2012). Rädsla- och ångestrelaterat beteende kan leda till en fysiologisk stressrespons hos den medlevande varelsen när hen

utsätts för de faktorer hen finner skrämmande och ångestfyllda. Fysiologisk stress är associerat med hormonella och immunmedierade påverkningar. Det är också relaterat till sjukdomsutveckling och kortare livslängd hos flera arter (Dreschel, 2010).

Våldsutsatta djur på kliniken

Alla som kommer i kontakt med den medlevande varelsen ifråga spelar en roll i att kunna upptäcka våldet. Det gäller inte minst djurhälsopersonal och annan personal på djursjukhus och kliniker (Lagoni *et al.*, 2002; Holmberg, 2011). Att upptäcka dessa individer kan vara utmanande av flera anledningar. Som djurhälsopersonal behöver man veta vilka faktorer som kan indikera misshandel. Det måste finnas en vetskap och ett accepterande av att det förekommer misshandel av djur och människor samt att djuren kan dyka upp som patienter på djursjukhus och kliniker (Munro, 2002). Studier har utförts för att undersöka förekomsten av dessa patienter på veterinära inrättningar i USA, Australien, Nya Zeeland, Storbritannien och Irland. De har visat på att veterinärer möter våldsutsatta djur i sitt yrke (Sharpe & Wittum, 1999; Munro & Thrusfield, 2001a, 2001b, 2001c; McGuinness *et al.*, 2005; Green & Gullone, 2005; Williams *et al.*, 2008).

Det har inte visat sig möjligt att finna liknande svenska studier, och bristen på statistik över de medlevande varelser som utsätts för misshandel gör det svårt att uppskatta prevalensen av dessa patienter i Sverige (Holmberg, 2011).

Holmberg (2011) tar upp problemet med bristande statistik. Hon skriver att försäkringsbolagen inte betalar ut full ersättning för skador som är orsakade av djurets ägare. Misshandelsbrott mot en medlevande varelse där någon i familjen är ansvarig för skadan kommer med stor sannolikhet inte att rapporteras in som sådan, då det innebär en högre veterinärvårdskostnad. Därav finns det via försäkringbolagen inget statistiskt underlag att gå på (Holmberg, 2011). Utifrån polisärenden kan det också vara svårt att uppskatta förekomsten av utsatta djur. Diesen och Diesen (2013) tar upp att mörkertalet förmodligen är mycket stort. När våldet mot en medlevande varelse väl nått in i en polisutredning menar Holmberg (2011) att det troligen funnits möjlighet att upptäcka våldet tidigare. I intervjun med respondent A tog hen upp ett problem när det gäller åtal om djurmisshandel:

Om vi har en familj där det förekommer våld mot både människor och djur så gör man en polisanmälan och då kanske det kommer upp ett åtal om grov fridskränkning. Då är inte djurplågeriet med där för man anser att det inte tillför så mycket i straffvärde, utan att det konsumeras upp av den grova fridskränkning som är ett minimistraff på ett visst antal år. Men det för med sig att man inte lyfter djurets utsatthet och det blir jättesvårt för våra djurskyddshandläggare att pröva djurförbud, eftersom det inte finns ett åtal och då får man ju heller inte någon fällande dom (respondent A).

Respondent B tog upp ett annat problem som kan försvåra upptäckten av våldsutsatta djur:

Jag har en teori att dom som ägnar sig åt att puckla på sina djur söker sig inte till dom stora djursjukhusen utan dom söker sig till olika mindre kliniker och går inte till samma ställe varje gång. Så det är ju ett problem i sig, att hitta misshandlade djur (respondent B).

Eftersom många patienter av den här typen får repetitiva skador kan man anta att misstanke skulle väckas om de vid upprepade tillfällen tog djuret till samma klinik eller djursjukhus, vilket lyfts fram även av forskare i ämnet (Munro & Thrusfield, 2001b; Holmberg, 2011).

Ytterligare en svårighet att upptäcka dessa djur kan vara att djurhälsopersonalen har svårt att acceptera att våld i hemmet mot djur och människor förekommer. Fenomenet kallas ”emotional unwillingness”, vilket innebär att personen ifråga har svårt att tänka sig att avsiktlig misshandel existerar. För att kunna hjälpa våldsutsatta individer måste man först acceptera att det förekommer, och att man kan komma att möta dem i sitt yrke (Munro, 2002). Mycket forskning tyder också på brist i kunskap om vad man ska göra om man misstänker att en patient utsatts för våld, eller att våld förekommer i familjen. Vad det finns för möjlighet att agera, vilket ansvar man har samt vad ens roll som djurhälsopersonal innebär, är frågor som många är osäkra på (Green & Gullone, 2005; Williams *et al.*, 2008; Creevy *et al.*, 2013). Vidare tyder forskning på att våldsutsatta människor inte upplever att de kan vända sig till djurhälsopersonalen med sitt djur eller anförtro dessa vad som pågår i form av våld mot den medlevande varelsen eller dem själva (Gallagher *et al.*, 2008; Tiplady *et al.*, 2012).

Det har utifrån studier visat sig finnas ett flertal faktorer man kan utgå ifrån för att öka möjligheten att upptäcka våld mot djur när man tar emot dessa som patienter på kliniken (Munro & Thrusfield, 2001a, 2001b, 2001c; Munro, 2002).

Anamnes

Djurets tidigare sjukdomshistoria kan spela roll då många djur utsätts för upprepat våld och återkommer med skador av olika slag, eller har flera olika skador då de söker vård. Att granska anamnesen som djurägaren presenterar angående hur skadan uppkommit är viktigt; stämmer den överens med typen av skador djuret uppvisar? Är ägaren ovillig att svara på hur skadan skett eller att svara på vidare frågor om djuret? Ett annat misstänkt scenario är när djuret kommer till kliniken först en tid efter att skadan uppkommit (Munro & Thrusfield, 2001a; Munro, 2002).

Munro och Thrusfield (2001a) tar upp att udda skador som inte stämmer överens med anamnesen skulle kunna tyda på att skadan uppkommit genom misshandel. Respondent B beskrev detsamma under intervjun:

Anamneser som ändras, historier som inte går ihop med skadorna som man ser. Djur som ofta råkar ut för udda skador som otursföljda hundar som både har blivit påkörd en gång och har hoppat ner från soffan och brutit ett ben, då ska man nog dra öronen åt sig (respondent B).

Nedan följer två fall exempel.

”A thin rottweiler dog had a four-inch-long wound on his right flank. The wound penetrated to the ribs. Two smaller cuts were present on the left elbow. The veterinarian considered that the wounds were caused by a blunt instrument but the owner refused to comment on how the dog was injured.” (Munro, 2002).

”A domestic shorthaired, housed male kitten, aged three to six months, was first presented with a fractured femur, having ‘woken up’ like that. On the second visit, a fractured tibia was found, the owner again claiming that the kitten ‘woke up like that’. No bone pathology was present on radio- graphs.” (Munro & Thrusfield, 2001a).

Patientens och ägarens beteende

I Munro och Thrusfields (2001a) studie tog de svarande upp att ägarens beteende kan väcka misstänksamhet om att något inte står rätt till. Ägaren kan vara ovillig att berätta om vad som hänt, eller verka generad och obekväv. Ägaren kan också uppvisa ilska eller försvarbeteende vid anamnestagning. Vidare kan hen verka oengagerad och känslolös inför djurets skador (Munro & Thrusfield, 2001a; Munro, 2002).

Om ett par eller en hel familj kommer in med djuret kan man observera beteendet människorna emellan, och kanske sära på dem för att se om beteendet förändras och om man får ny information. Att den medlevande varelsen blir utsatt för våld behöver inte automatiskt betyda att även människorna i familjen blir utsatta, men det finns mycket forskning som styrker sambandet däremellan (Ascione, 1998; Munro & Thrusfield, 2001a; McGuinness *et al.*, 2005; Holmberg, 2004, 2011; Tiplady *et al.*, 2012). Respondenten B beskrev följande:

Jag tror att man ska lyfta blicken och titta litegrann och har man misstankar eller känner att det inte riktigt är som det ska, får man gärna sära på husse och matte och ställa lite frågor. Se om man får samma svar på samma frågor (respondent B).

Djurets beteende kan också väcka misstankar om våld. De beteenden som misshandlade djur uppvisar kan skilja sig mellan olika individer. De kan visa rädsla och ångest i närvaro av ägaren och kan vokalisera, urinera, defekera och visa tydliga pacificerande och undergivna signaler. Vidare kan de söka sig till den ena ägaren medan de försöker undvika den andra, som då kan tänkas vara den våldsbrukande personen. Andra blir passiva eller deprimerade. De kan visa försiktighet eller rädsla inför människor överlag, de kan vara aggressiva, försöka gömma sig och undvika kontakt. Vissa djur blir kontaktsökande och mer framåt när ägaren inte längre är med, exempelvis om djuret behöver läggas in på kliniken eller vid behandlingar då enbart djurhälsopersonal är närvarande. Det är viktigt att vara medveten om att medlevande varelser, exempelvis hundar, inte alltid behöver verka undvikande mot sin ägare även om denne utsätter hen för våld. Vissa individer kan visa ett glatt och välkomnande beteende gentemot sin ägare trots att denna är våldsam. De beteendeförändringar som kunde ses i studier hos de medlevande varelserna som blivit utsatta för våld, var ofta persisterande över tid och fortsatte ibland under hela djurets liv (Munro & Thrusfield, 2001a; Munro, 2002; Tiplady *et al.*, 2012). Nedan följer ett fallexempel angående beteende.

”A Labrador puppy, aged three to six months, was presented with a comminuted fracture of the femur. The puppy was most reluctant to return to her owners after hospitalisation. She ran back into the preparation room and, after being brought back, cowered submissively before

the male owner. This was a complete behavioural change from a previously happy in-patient.” (Munro & Thrusfield, 2001a).

Skador

Typen av fysiska skador varierar, bland annat beroende på vilken typ av våld och vilket eventuellt vapen eller tillhygge som förövaren använt. Skadorna inkluderar blödningar, ödem, frakturer, brännskador, sticksår, skärsår, förgiftning, suffokation från exempelvis hängning och inre skador i thorax och abdomen exempelvis ruptur av organ som urinblåsa, lever etc. samt skador som tyder på sexuella övergrepp (Munro & Thrusfield, 2001a, 2001b, 2001c).

Vidare har det även beskrivits skador eller död efter att den medlevande varelsen har satts in i mikrovågsugnen eller lagts in i torktumlaren, samt halshuggning. Forskning tyder på att de vanligaste typerna av misshandel är att slå den medlevande varelsen med eller utan ett tillhygge, samt att sparka hen (Munro & Thrusfield, 2001b; Tiplady *et al.*, 2012).

Det är vanligt med repetitiva skador, vilket innebär att djuret ofta kommer in till den veterinära inrättningen med skador eller har flera olika skador samtidigt. Ett djur som dyker upp ett flertal gånger med olika skador, kan vara ett tecken på att något inte stämmer (Munro & Thrusfield, 2001a, 2001b; Tiplady *et al.*, 2012).

Djurägare som återkommer med olika djur från samma hushåll, eller med nya unga djur, kan vara ett varningstecken. Det kan handla om ett djur som återkommer med olika skador från ett hushåll varifrån den veterinära inrättningen redan tidigare tagit emot andra djur som lidit av misstänkta skador (Munro & Thrusfield, 2001a; Holmberg, 2011). I Munro och Thrusfields (2001a) studie återges ett exempel på detta. En kattunge kom in med hematom på huvudet. Enligt ägaren hade en högtalare ramlat ned på katten. Vid ett andra besök var katten komatös med fatala skullskador, och ägaren angav att kattungen plötsligt hade kollapsat. Samma ägare kom en månad senare in med en ny kattunge. Katten hade svåra skullskador och blev avlivad. Också denna kattunge hade enligt ägaren bara kollapsat helt plötsligt (Munro & Thrusfield, 2001a).

Djurhälsopersonalens roll

Varför ämnet är viktigt för djurhälsopersonal

Förutom den rent lagliga aspekten som pekar på att djurhälsopersonal ska agera då djur utsätts för våld (1988:534), kan det också anses finnas moraliska och etiska aspekter (Yeates, 2012). Veterinärer och djursjukskötare arbetar med djurens hälsa för ögonen och kommer förmodligen stöta på våld på olika sätt under sitt yrkesliv (Lagoni *et al.*, 2002). Det kan vara lättare att förstå varför man som djurhälsopersonal ska agera när en patient kommer till skada. Men att agera då människor kommer till skada kan vara svårare att ta till sig. En fråga kan vara om detta faller inom ramen för djurhälsopersonalens yrkesroll (Williams *et al.*, 2008; Holmberg, 2011).

Green och Gullone (2005) tar upp att ett samhälles storhet definieras i hur väl det tar hand om de mest sårbara medlemmarna. Forskarna menar att genom att uppmärksamma våld mot både djur och människor kan djurhälsopersonal spela en roll i att bryta våldets kretslopp och utbredning. På så vis kan man också hjälpa till att bygga ett bättre samhälle (Green & Gullone, 2005). Om våld och misshandel ignoreras eller slätas över blir de som inte agerar en del av problemet (Lagoni *et al.*, 2002). Respondent B fick frågan om varför det kan anses som viktigt för djurhälsopersonal att lyfta ämnet ifråga:

Kan vi bidra till att det är någon som kan få det bättre eller som kan komma ut ur någonting som är dåligt, vare sig det är djur eller barn eller kvinnor, så är ju det jättebra. Ingen vill väl att andra ska gå runt och må dåligt? (Respondent B).

Holmberg (2011) menar att det ibland tycks vara oöverstigligen gränser mellan human- och djursidan, precis som mellan naturvetenskapen och human- och socialvetenskaperna. Flera studier tar upp vikten av att gränserna mellan olika yrken behöver överbryggas när det gäller våld i nära relationer och våld mot djur (Lagoni *et al.*, 2002; Gallagher *et al.*, 2008; Creevy *et al.*, 2013). Phil Arkow (2002) uttryckte det på följande vis: ”When animals are abused, people are at risk, and when people are abused, animals are at risk”.

Anmälan

De yrken som tillhör djurhälsopersonalen ska enligt Djurskyddslagen (1988:534) anmäla misstänkt vanvård av djur till gällande kontrollmyndighet. Kontrollmyndigheten ifråga är länsstyrelsen (1988:534). De yrken som ingår i kategorin djurhälsopersonal är bland andra leg. veterinärer och leg. djursjukskötare (SJVFS 2013:15), vilket innebär att man som djursjukskötare har skyldighet att anmäla om man misstänker att ett djur inte hålls eller sköts enligt Djurskyddslagen (1988:534).

De studier som har gått att finna är genomförda utifrån ett veterinärt perspektiv och tar upp att veterinärer ibland avhåller sig från att anmäla på grund av den eventuella intressekonflikt som kan uppkomma då ett djur far illa. Djurhälsopersonalen ska enligt lag anmäla (1988:534), men riskerar då att hamna i konflikt med ägaren som är en betalande kund. Finns det då en osäkerhet om djuret verkligen har misshandlats kan vissa välja att inte anmäla för att inte riskera att förlora kunden och få rykte om sig att anmäla djurägare alltför lätt (Green & Gullone, 2005; Gallagher *et al.*, 2008; Holmberg, 2011; Creevy *et al.*, 2013). Det här är ett problem som även togs upp i intervjun med respondent B:

Det skulle säkert kunna driva en mindre klinik i konkurs, att anmäla fel djurägare om det är någon som vill vara väldigt aktiv och driva sin sak /.../ Absolut tror jag att det kan vara så och att man kan vara rädd och fundera på vad det får för konsekvenser för vår klinik och får vi rykte om oss att vara dom här som alltid anmäler. Då kommer ingen våga komma hit (respondent B).

Anmälan om misstänkt misskötsel av djur görs via den länsstyrelse i det län som är aktuellt (1988:534). Den kan göras på olika sätt och på länsstyrelsernas hemsidor finns information

om hur det går till. Om ärendet är akut och länsstyrelsen har stängt kan man vända sig till polisen på telefonnummer 114 114 (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2015).

På länsstyrelsernas hemsidor finns även information att det är möjligt att vara anonym när man gör en anmälan. Huruvida detta gäller även för djurhälsopersonal är dock oklart, det kan eventuellt hamna i konflikt med anmälningsplikten (1988:534; Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2015).

Holmberg tar upp (2011) att okunskap angående hur man går vidare eller vart man vänder sig, är en anledning inom humanvården till att läkare och annan vårdpersonal kan dra sig för att göra en anmälan. Inom djursjukvården kan detta också vara ett skäl till varför man inte alltid går vidare med en anmälan då våld mot djur misstänks. Många veterinärer är osäkra på hur de bör hantera patienter som utsätts för våld i hemmet. Vissa upplever att de inte har tillräcklig kunskap eller utbildning i frågan (Green & Gullone, 2005; Gallagher *et al.*, 2008; Holmberg, 2011; Creevy *et al.*, 2013).

Osäkerhet angående hur man bör agera kan te sig som ett ännu större problem för djurhälsopersonal om man dessutom misstänker att människorna i familjen blir utsatta för våld (Holmberg, 2011). Som djurhälsopersonal finns det ingen anmälningsplikt gällande barn som far illa, men enligt Socialtjänstlagen (2001:453) bör man som privat person göra en anmälan till socialtjänsten i den aktuella kommunen. Det är möjligt att vara anonym vid anmälan, och det går även att göra en anmälan angående våld eller övergrepp mot barn till polismyndigheten. Vid akuta fall ringer man 112 (Polisen, 2015). Respondent B tog upp att det kan finnas ett motstånd att anmäla misstänkt våld mot människor:

Det är rätt att anmäla oro, och du har faktiskt rätt att göra det anonymt. Om man är rädd och tycker att det är obehagligt för att man misstänker att det är någon som slåss, då kan det ju finnas ett motstånd, att man är rädd för sin egen säkerhet. Men det här går att göra anonymt (respondent B).

Våld mot människor kan upptäckas i samband med att djuret kommer in till djursjukhuset eller djurkliniken (Sharpe & Wittum, 1999; Green & Gullone, 2005; Creevy *et al.*, 2013). Misstänker man att de vuxna människorna i familjen blir utsatta för våld kan man göra en anmälan till polisen. Om man inte vill upprätta en formell anmälan går det även att ringa polisen anonymt och berätta om sina misstankar, vilket polisen då kan följa upp och undersöka vidare (Polisen, 2015).

Det är mycket viktigt att sköta dessa ärenden konfidentiellt och vara noga med tystnadsplikten, då det kan förekomma en hotbild mot både människor och djur ifråga (Tiplady *et al.*, 2012).

Utbildning

Med undantag från att göra en anmälan finns det flera sätt djurhälsopersonalen kan arbeta med ämnet. Utbildning i sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur som medlevande varelser är viktigt. Det kan hjälpa alla som arbetar på kliniken eller djursjukhuset att

förstå hur våld fungerar, och att upptäcka utsatta patienter och ägare. Personalen behöver också känna sig säkra i hur de ska agera. Hur en anmälan görs, samt möjlighet att diskutera misstänkta fall med kollegor och få stöd i att det inte medför negativa konsekvenser för dem att göra en anmälan (Gallagher *et al.*, 2008; Holmberg, 2011; Creevy *et al.*, 2013). Respondent B uttryckte följande:

Jag tycker att yngre veterinärer ska ta en diskussion med äldre veterinärer för ibland kan saker se värre ut än vad de är och man vet att det här kan gå fort. Det gäller att man har lite stöttning runtomkring men också att man har en policy som är öppen och bestämt att det är så vi gör (respondent B).

Utbildning i vilka uttryck våldet kan ta sig gör att djurhälsopersonal kan bli mer säkra i sitt agerande. Både när det gäller diagnosställande av skador, anamnstagande och i kontakten med djurägarna och patienterna (Munro, 2002; Williams *et al.*, 2008; Holmberg, 2011). Respondent A tog upp vikten av utbildning och kunskap i ämnet:

Det handlar om kunskap. Och rutiner. Det kan man ju inte begära att alla på ett region djursjukhus eller en klinik kan ha utan det handlar om att välja ut viktiga målgrupper, viktiga nyckelpersoner som har den här kunskapen /.../ Att man har ögonen öppna helt enkelt, och att man också ställer sig frågan betar man sig på det här sättet? Kan det här vara rimligt och hur är det då? Har dom barn? Hur är det att leva med den här personen? Man ska kunna ställa sig frågan, och ha lite civilkurage (respondent A).

Respondent B pekar på att utbildning i ämnet kan göra att man får upp ögonen för utsatta patienter och kunder:

Jag kan komma på fall för sådär en tio-tolv år sen där jag nu i efterhand är ganska säker på att det har varit någon man som har misshandlat någon kvinna, men jag förstod inte då (respondent B).

Flera studier lyfter fram utbildning i ämnet som mycket viktigt för att personalen ska kunna upptäcka våld och uppmärksamma faktorer som kan väcka misstankar (Munro, 2002; Williams *et al.*, 2008; Tiplady *et al.*, 2012).

Samarbete

Flera studier har också tagit upp vikten av samarbete mellan olika yrkesgrupper för att uppmärksamma människor och djur som är offer för våld i nära relationer. Det är nödvändigt med samarbete för att snabbare och i större utsträckning kunna hjälpa de som behöver hjälp, och upptäcka individer som far illa (Lagoni *et al.*, 2002; Gallagher *et al.*, 2008; Creevy *et al.*, 2013). Respondent A beskrev följande:

Det som vi har gjort här i länet är att vi jobbar mycket mot djursjukhuset, vi har arrangerat utbildningar tillsammans med personalen där kring barnkonventionen, rutiner för anmälan till socialtjänsten, hur man gör en anmälan och när man ska göra en anmälan (respondent A).

Respondent B beskrev vikten av samarbete:

Jag tror att det är svårt att stå helt själv i det här, vi har ju haft en otrolig draghjälp av att vår länsstyrelse har varit aktiva och själva tyckt att det här har varit viktigt. Det gör mycket med dom här nätverken och kontakterna (respondent B).

I vissa fall kan djurhälsopersonalen eller andra som arbetar på djursjukhuset eller djurkliniken, vara de yrken som först möter en våldsutsatt kvinna då hon söker hjälp för den medlevande varelsen som blivit utsatt. På så vis har de också möjlighet att bryta en våldscykel (Lagoni *et al.*, 2002; Gallagher *et al.*, 2008; Creevy *et al.*, 2013).

Respondent A tog upp samarbete och vikten av att personal på djursjukhus och kliniker agerar då människor och djur far illa:

Vi har haft ett ärende där vi kunde göra en rätt bra insats, och vi hade aldrig haft kännedom om det här ärendet om det inte var för djursjukvården. Djursjukhuset här ringde och sa att dom fått in en katt som var slagen, och så anmälde dom hit till djurskyddshandläggarna. Vi åkte på hembesök och vi blev jättebekymrade för familjen och gjorde en anmälan och då visade det sig att både mamman och barn blev slagna också (respondent A).

Genom att slå larm då en människa utsätts för våld finns det via bra samarbeten och samordningar också möjlighet att få upp ögonen för djurens situation i hemmet och tvärtom. Samarbete med djurhem och VOOV kan också underlätta och hjälpa den utsatta kvinnan att lämna relationen och samtidigt ge djuret en tryggare tillvaro (Lagoni *et al.*, 2002; Holmberg, 2011; Tiplady *et al.*, 2012).

Information

Respondent B tog upp att ha information framme:

Vi har kort uppsatta på toaletterna och liggande framme där man kan ringa kvinnojouren. Det sitter på toaletterna, det sitter på insidan av omklädningsrummen, vi måste ju ändå utgå ifrån att det här är så pass vanligt att det finns dom i vår personal som är drabbade också. Så det sitter och det ligger visitkort uppe. Man ska underlätta för den som vill få hjälp att kunna få hjälp (respondent B).

Att sätta upp material i väntrum och poliklinik rum med kontaktuppgifter till kvinnojourer, visitkort och broschyrer från VOOV etc. kan vara bra sätt att låta information om hjälp finnas tillgänglig. VOOV har material på sin hemsida som är framtaget för att kunna användas på offentliga platser. Det går även att beställa tryckt material som kontakt kort via deras hemsida (Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta, 2015). Två länsstyrelser har också börjat uppmärksamma sambandet och har tagit fram broschyrer som finns tillgängliga via deras hemsidor (Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2015; Länsstyrelsen Västmanlands län, 2015). Vidare är det bra att låta visitkort och liknande finnas inne på toaletterna så att den våldsutsatta kan få med sig ett sådant utan att någon ser detta (Holmberg, 2011). Personalen på kliniken och djursjukhuset bör ha telefonnummer tillgängligt till polis, socialtjänst, kvinnojour och länsstyrelsens djurskydd. Information och kontaktuppgifter till VOOV och djurhem kan finnas tillgängligt för både djurägare och personal. Om en patient och hens ägare visar sig vara utsatta och ägaren håller sig kvar i relationen för att hen inte vågar lämna den medlevande varelsen, kan

personalen hjälpa till att berätta hur de kan komma i kontakt med VOOV (Holmberg, 2011). Respondent B berättar följande:

Vi har skrivit in det i vår personalhandbok och där skriver vi också att vi faktiskt ska anmäla om vi misstänker vanvård eller våld. Då står det där också att vi ska beakta, och om vi känner oro för barn eller kvinnor så ska vi gå vidare med en orosanmälan till socialtjänsten (respondent B).

DISKUSSION

Metod och materialdiskussion

Den valda metoden till det här arbetet är en litteraturstudie och metoden kan anses som relevant då ämnet är relativt nytt inom forskningen i Sverige och inte särskilt väl uppmärksammat än. Med de valda sökvägarna och sökorden har det varit möjligt att hitta relevant forskningsmaterial från andra länder. Dock har det funnits mycket lite forskningsmaterial att tillgå på den svenska sidan. Någon studie utöver Holmbergs (2004) som undersöker sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur i Sverige med fokus på djuren har inte gått att finna. Därför har en populärvetenskaplig artikel använts. Artikeln är skriven av Holmberg (2011) och publicerad i Svensk Veterinärtidning. Då författaren till artikeln forskar inom ämnet och använder relevanta referenser i artikeln, har den bedömts som användbar och aktuell. Artikeln har hjälpt till att ge en bild av situationen i Sverige. Även hemsidor har använts till viss del i arbetet, vilket har bedömts som nödvändigt då informationen inte funnits i artiklar eller studier.

Litteraturstudie som metod kan hjälpa till att tydliggöra området och visa på vilken forskning som finns, samt vad framtida forskning kan ta avstamp ifrån. Det finns ännu för lite underlag för att kunna uppskatta hur vanligt och utbrett våld mot djur i misshandelsrelationer är i Sverige. Utifrån detta kan ett framtida forskningsperspektiv fokusera på flera olika saker. Dels kan enkät- eller intervjustudier genomföras för att undersöka prevalensen och förekomsten av sambandet i Sverige (Yin, 2013). Dels kan man fokusera på djursidan och undersöka medvetenheten om sambandet hos djurhälsopersonal på veterinära inrättningar i landet. Ytterligare ett fokus kan vara vilken typ av skador etc. som våldsutsatta djur uppvisar och om djurhälsopersonal ser dessa patienter.

Kontakten med respondenterna och genomförandet av samtalen fungerade väl, och resultatet har i flera fall överensstämmt med forskning inom området. Eftersom endast två intervjuer genomfördes kan ingen vetenskaplig slutsats dras utifrån dessa. Men de ger en bild av att det finns en viss medvetenhet om sambandet i Sverige och att det existerar ett samarbete mellan en länsstyrelse och ett djursjukhus. Det skulle därför vara intressant att genomföra ett större antal intervjuer för att eventuellt få en mer representativ bild.

Resultatdiskussion

Våldsutsatta djur på kliniken

Den forskning som använts i det här arbetet visar på att djur utsätts för avsiktligt våld och att det finns ett samband mellan våld i nära relationer och våld mot djur. Flera studier visar också på att dessa patienter kommer in till veterinära inrättningar och att det finns möjlighet att upptäcka dem (Sharpe & Wittum, 1999; Munro & Thrusfield, 2001a, 2001b, 2001c; McGuinness *et al.*, 2005; Green & Gullone, 2005; Williams *et al.*, 2008). Det finns faktorer man kan uppmärksamma för att upptäcka våldsutsatta patienter. Dock kan problem uppstå då skadorna kan variera mycket till följd av vilket slags våld som använts. Vidare är det svårt att upptäcka

psykisk och emotionell misshandel av djur (Munro & Thrusfield, 2001b; Williams *et al.*, 2008; Tiplady *et al.*, 2012). De studier som tagit fram faktorer som anamnes, beteende och skador som kan hjälpa djurhjälsopersonal att upptäcka våld mot djur, har utförts i Storbritannien på smådjurskliniker. Man skulle kunna utgå ifrån att brittiska förhållanden kan likna svenska förhållanden och utifrån det dra slutsatsen att resultaten eventuellt kan korrespondera med svenska smådjurskliniker. Med denna utgångspunkt som grund kan man som djurhjälsopersonal uppmärksamma samma slags faktorer på svenska veterinärrättningar för att på så vis öka möjligheten att upptäcka misshandel av djur.

Prevalensen av våldsutsatta djur har varit svår att uppskatta. Respondent A tog upp en möjlig anledning till detta. Hen menade att åtal inte alltid väcks angående misshandel av djur om personen ifråga också är skyldig till grövre brott som exempelvis grov fridskränkning. Djurmisshandeln medför då inget till straffet och tas därför inte med i åtalet. Utifrån detta uttalande riskerar djuren att hamna i skymundan och våld mot djur lyfts inte upp som något särskilt allvarligt brott. Djurhjälsopersonal som utbildar sig i ämnet och får upp ögonen för sambandet kan bidra till att lyfta fram djuren i sammanhanget. Forskning inom området som fokuserar på djuren i sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur, kan anses ha en viktig uppgift på så vis. Djur är beroende av människor och har inte möjlighet att föra sin egen talan. De är på så vis mer skyddslösa mot våld och vanvård (Lagoni *et al.*, 2002). Utifrån Solot (1997) och Holmberg (2004) kan forskning för djurens egen skull utan att bidra till humanistisk forskning ibland ses som mindre viktig och mindre relevant. Vilket korresponderar med djurens roll i samhället i stort. De ses som lägre stående än människor och med ett lägre livsvärde. Produktionsdjur anses inte ha något eget existensberättigande alls i allmän mening (Solot, 1997; Holmberg, 2004). Forskning på humansidan har traditionellt sett mer tyngd. Från ett humanperspektiv anses den ibland som viktigare än forskning på djursidan. Utifrån det här synsättet blir då forskning angående sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur endast viktig om den kan bidra till ökad medvetenhet om våld mot människor. Då berättigar detta ändamål forskningen (Solot, 1997). Det här resonemanget kan göra att djurens eget existensberättigande blir förbisett. Det finns mycket som tyder på att gränserna mellan human- och djursidan bör överbryggas i detta ämne för att kunna hjälpa våldsutsatta individer. Holmberg (2004) pekar på att våldet inte kan graderas efter vem som är utsatt för avsiktligt våld. Våld måste ses som en helhet och inte som isolerade företeelser (Dahlberg & Krug, 2002).

Som djurhjälsopersonal och annan personal som arbetar med djur kan man hävda att utbildning och samarbete är viktiga också för djurens skull. Djurens eget existensberättigande bör lyftas upp. Ett samhälle som accepterar våld mot levande varelser i olika hög grad riskerar att bedöma våld som problematiskt endast då det tar sig vissa uttryck. Våldet mot enskilda individer blir i sig alltså inte förkastat, utan endast vissa sorters användande av våld (Solot, 1994; Holmberg, 2004).

Lagoni *et al.*, (2002) citerar Gloria Steinem: "The devaluing of animal life is a training ground for devaluing of all life".

Djurhälsopersonalens roll

Flera studier i ämnet styrker vikten av utbildning för att kunna upptäcka, hjälpa och stötta utsatta individer (Munro, 2002; Williams *et al.*, 2008; Tiplady *et al.*, 2012). Det har inte gått att hitta något officiellt framtaget utbildningsmaterial i Sverige som är anpassat för veterinära inrättningar, vilket skulle kunna vara ett framtida projekt inom området. Organisationen Se Sambandet sätter dock ihop utbildningspaket. Men för att kunna ta del av kunskap och forskning måste ämnet upplevas som aktuellt av djurhälsopersonal.

Utifrån antagandet att utbildning i ämnet kan hjälpa djurhälsopersonal att uppmärksamma utsatta patienter, kan en diskussionspunkt vara huruvida detta kan gå till överdrift och leda till ett letande efter våldsutsatta individer. Det finns flera faktorer som talar emot detta påstående. Holmberg (2004) skriver att historiskt och kulturellt sett har kvinnor och djur tillhört mannen och hemmets privata sfär. Kvinnor har successivt tagit sig ut i offentligheten och våld i nära relationer ses inte som en privat angelägenhet i lika stor utsträckning längre. Men djur befinner sig fortfarande i mångt och mycket inom en privat sfär och betraktas som egendom (Holmberg, 2004). Det kan då hävdas att våld mot djur fortfarande ses som en privat angelägenhet, vilket kan anses skapa ett motstånd hos utomstående att uttrycka sig angående hur en djurägare behandlar sitt djur. Man kan anta att detta motstånd kan upplevas av djurhälsopersonalen, samt att det kan förstärkas av djurägarens roll som betalande kund. Mörkertalet anses dessutom vara mycket stort gällande våld i nära relationer, vilket förmodligen också gäller för våld mot djur i misshandelsrelationer (Diesen, 2013; Frenzel, 2014; NCK, 2014). Därtill kommer fenomenet ”emotionell unwillingness” vilket beskriver problematiken i hur hotfullt och känslomässigt tungt det kan vara att acceptera avsiktligt våld mot djur och människor (Lagoni *et al.*, 2002). Det kan anses finnas ytterligare aspekter som kan skapa ett motstånd hos djurhälsopersonal att anmäla misstänkta fall av våld mot djur, vilka tas upp senare i diskussionen.

Samarbete tar flera studier upp som viktigt och ett sätt att uppmärksamma sambandet på (Lagoni *et al.*, 2002; Gallagher *et al.*, 2008; Creevy *et al.*, 2013). Holmberg (2011) tar upp att Royal Society for the Prevention of Cruelty to Animals (RSPCA) startat ett samarbete där de sociala myndigheterna rapporterar in djurmisshandel de upptäcker då de tar hand om barn eller vuxna som är utsatta för våld i nära relationer. Respondent A lyfter fram ett fall där korsrapportering mellan länsstyrelsen och djursjukhuset medförde att både djurets och människornas situation uppmärksammades. Lagoni (2002) menar att djurhälsopersonal utgör en grupp som har stor möjlighet att upptäcka och slå larm om våld.

Resultaten i det här arbetet pekar på att både utbildning och samarbete kan ge djurhälsopersonal verktyg att agera då de misstänker att djur och människor utsätts för våld. Arkow (2002) tar dock upp att korsrapportering kan upplevas som problematisk. Korsrapportering till djurskyddet kan vara svårt då socialtjänsten har sträng tystnadsplikt enligt sekretesslagen (2009:400). Det kan hindra dem från att rapportera om djur som far illa i hem där det även förekommer våld mot människorna, eftersom de inte får lämna ut uppgifter som rör människorna till djurskyddet (SFS 2009:400). Vidare visar flera studier att veterinärer kan låta bli att anmäla eftersom de inte har tillräcklig kunskap om hur det går till. En annan faktor som kan vara svår när det gäller rapportering av djurmisshandel kan handla om att man som djur-

hälsopersonal är orolig för att det får en ekonomisk inverkan för kliniken och att det uppstår en intressekonflikt gentemot djurägaren (Arkow, 2002; Green & Gullone, 2005; Gallagher *et al.*, 2008; Holmberg, 2011; Creevy *et al.*, 2013). Om man misstänker att ett djur misshandlas men är orolig för sin säkerhet eller klinikens rykte, kan möjligheten att vara anonym vid anmälandet eventuellt underlätta för djurhälsopersonal att våga agera. Men anonymitet vid anmälan av djurmisshandel kan möjligen stå i konflikt med anmälningsplikten som djurhälsopersonalen har (1988:534). Om anmälan är gjord anonymt kan det bli problematiskt att bevisa att man som djurhälsopersonal har följt anmälningsplikten. Frågan har försökt besvaras genom mailkontakt med Sveriges Jordbruksverk, djurskyddet på två länsstyrelser samt ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård. Men i skrivande stund är det ännu oklart huruvida det finns riktlinjer angående denna eventuella problematik. Med det som grund kan man anse det av vikt för djurhälsopersonal att ha tydliga rutiner och information om vad som gäller och hur man ska gå tillväga vid anmälan eller korsrapportering. Det är viktigt att få stöd och kunna diskutera fall med kollegor. Detta för att personal ska kunna och vilja agera när de misstänker förekomsten av våld.

Att anmäla och korsrapportera är viktigt för att bryta en våldscykel som annars kanske drabbar fler individer, både djur och människor. De som inte agerar på misshandel blir själva en del av problemet (Lagoni *et al.*, 2002).

Under arbetets gång kan man anse att de frågor som ställts har blivit besvarade med hjälp av det material som ligger till grund för resultatet. Dock behövs det mer forskning för att klarlägga och aktualisera området utifrån ett svenskt perspektiv.

KONKLUSION

Forskning inom ämnet sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur kan anses som eftersatt i Sverige, men vissa forskare och personal på länsstyrelser samt veterinära inrättningar har börjat uppmärksamma detta. Det finns grund att anta att djur som blir utsatta för våld i hemmet kommer in som patienter till veterinära inrättningar. Utifrån de resultat som ligger till grund för det här arbetet kan man anse att det finns tydliga aspekter som djurhälsopersonalen kan arbeta med. Med hjälp av utbildning och samarbeten kan ämnet aktualiseras och djurhälsopersonalen och deras kolleger på djurkliniker och djursjukhus kan medverka till att bryta våldscyklar.

TACK

Jag vill varmt tacka familj och vänner som stöttat mig genom processens gång.

Ett varmt tack till Carin Holmberg för inspirerande samtal, hjälp att hitta forskning samt uppmuntran att skriva om ämnet.

Tack också till min kritiska vän Lina Gustavsson för agerande som utomordentligt bollplank och lugnande ord då pressen kändes stor.

Tack till min handledare Anne Nilsson för svar på frågor, råd och textdiskussion.

Till de två respondenter som ställde upp på intervju, tack! Samtalen var både givande och inspirerande. De har gett ytterligare en dimension till arbetet.

REFERENSER

- Adams, C. J. 1994. Bringing Peace Home: A Feminist Philosophical Perspective On the Abuse of Women, Children and Pet Animals. *Hypatia*. 9, 2, 63-84.
- Adams, C. J. 1995. Woman-Battering and Harm to Animals. I: *Animals and Women - Feminist Theoretical Explorations* (Red. Adams, C., J., Donovan, J.). Durham, Duke University Press.
- Arkow, P. 2002. The Evolution of Animal Welfare as a Human Welfare Concern. I: *Child Abuse, Domestic Violence and Animal Abuse: Linking the Cricles of Compassion for Prevention and Intervention* (Red. F., R., Ascione & P., Arkow). West Lafayette, IN, USA: Purdue University Press.
- Ascione, F. R. 1998. Battered Women's Reports of Their Partner's and Their Children's Cruelty to Animals. *Journal of Emotional Abuse*. 1, 1, 119-133.
- Ascione, F. R., Weber, C. V. & Wood, D. S. 1997. The Abuse of Animals and Domestic Violence: A National Survey of Shelters for Women who are Battered. *Society and Animals*. 5, 3, 205-218.
- Ascione, F. R., Hayashi, K., Heath, J., Maruyama, M., Thompson, T. M. & Weber, C. V. 2007. Animal Abuse Reported by Women Experiencing Intimate Violence and by Nonabused Women. *Violence Against Women*. 13, 4, 354-373.
- Creevy, K. E., Shaver, S. L & Cornell, K. K. 2013. Domestic Violence Shelter Partnerships and Veterinary Student Attitudes at North American Veterinary Schools and Colleges. *Journal of Veterinary Medical Education*. 40, 2, 184-191.
- Dahlberg, L. L. & Krug, E. G. 2002. Violence – a global public health problem. I: *World report on violence and health* (Red. Krug, E., G., Dahlberg, L., L., Mercy, J., A., Zwi, A., B. & Lozano, R.). Geneva, World Health Organization, 2002.
- DeGue, S. & DiLillo, D. 2009. Is Animal Cruelty a "Red Flag" for Family Violence? *Journal of Interpersonal Violence*. 24, 6, 1036-1056.
- Diesen, C. & Diesen, E. F. 2013 (original 2009). *Övergrepp mot kvinnor och barn – Den rättsliga hanteringen*. Stockholm, Nordstedts Juridik.
- Djurskyddslag SFS 1988:534. Statens Jordbruksverk.
- Dreschel, N. A. 2010. The effects of fear and anxiety on health and lifespan in pet dogs. *Applied Animal Behaviour Science*. 125, 157-162.
- Faver, C. A. & Strand, E. B. 2003. To Leave or to Stay? Battered Women's Concern for Vulnerable Pets. *Journal of Interpersonal Violence*. 18, 12, 1367-1377.
- Flynn, C. P. 2000a. Battered Women and Their Animal Companions: Symbolic Interaction Between Human and Nonhuman Animals. *Society & Animals*. 8, 2, 99-127.

- Flynn, C. P. 2000b. Why Family Professionals Can No Longer Ignore Violence Toward Animals. *Family Relations*. 49, 1, 87-95.
- Flynn, C. P. 2000c. Woman's Best Friend: Pet Abuse and the Role of Companion Animals in the Lives of Battered Women. *Violence Against Women*. 6, 2, 162-177.
- Frenzel, A. 2014. *Brott i nära relationer: En nationell kartläggning*. Rapport 2014:8. Brottsförebyggande rådet. Stockholm, Fritzes.
- Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2009:83) om behörigheter för djurhälsopersonal. SJVFS 2013:15. Saknr C 23. Statens Jordbruksverk.
- Gallagher, B., Allen, M. & Jones, B. 2008. Animal abuse and intimate partner violence: Researching the link and its significance in Ireland – a veterinary perspective. *Irish Veterinary Journal*. 61, 10, 658-667.
- Green, P. C. & Gullone, E. 2005. Knowledge and attitudes of Australian veterinarians to animal abuse and human interpersonal violence. *Australian Veterinary Journal*. 83, 10, 619-625.
- Gålmark, L. 1998. *Djurrätt: En fråga om frihet, jämlikhet, solidaritet*. Nora, Nya Doxa.
- Gålmark, L. 2005. *Skönheter och odjur: En feministisk kritik av djur-människa-relationen*. Makadam förlag.
- Heise, L. 1998. Violence Against Women: An Integrated, Ecological Framework. *Violence Against Women*. 4, 3, 262-290.
- Holmberg, C. 2004. *Med husbondens röst: Om våld mot djur i misshandelsrelationer*. Ystad, Kabusa Böcker.
- Holmberg, C. 2011. Veterinärer och socialt ansvar. *Svensk Veterinärtidning*. 2, 23-27.
- Holmberg, C. & Enander, V. 2004. *Varför går hon? Om misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Ystad, Kabusa Böcker.
- Holmberg, C. & Enander, V. 2011. *Hur går hon? Om att stödja misshandlade kvinnors uppbrottsprocesser*. Lund, Studentlitteratur.
- Jakobsson, G. & Vidlund, C. 2014. *Sambandet mellan mäns våld mot kvinnor och våld mot husdjur: En kvantitativ undersökning av socialsekreterares kunskap*. C-uppsats, Socionomprogrammet. Sociologiska Institutionen, Uppsala Universitet, Uppsala.
- Lagoni, L., Butler, C. & Olson, P. 2002. Why The Link Is Important to Animal Care, Animal Control and Veterinary Personnel. I: *Child Abuse, Domestic Violence and Animal Abuse: Linking the Cricles of Compassion for Prevention and Intervention* (Red. F., R., Ascione & P., Arkow). West Lafayette, IN, USA: Purdue University Press.

Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2015. <http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/Sv/djur-och-natur/djurskydd/Anmal-misskotsel-av-djur/Pages/anmalan-misskotsel-av-djur.aspx>, använd 2015-04-18.

Länsstyrelsen Västra Götalands län, 2015. <http://www.lansstyrelsen.se/vastragotaland/Sv/manniska-och-samhalle/jamstallldhet/mans-vald-mot-kvinnor/Pages/publikationer.aspx>, använd 2015-05-11.

Länsstyrelsen Västmanlands län, 2015. <http://www.lansstyrelsen.se/vastmanland/Sv/manniska-och-samhalle/jamstallldhet/mans-vald-mot-kvinnor/vald-mot-djur-och-vald-i-nara-relationer/Pages/default.aspx>, använd 2015-05-11.

McGuinness, K., Allen, M. & Boyd, R. J. 2005. Non-accidental injury in companion animals in the Republic of Ireland. *Irish Veterinary Journal*. 58, 7, 392-396.

Munro, H. M. C. 2002. The Battered Pet: Signs and Symptoms. I: *Child Abuse, Domestic Violence and Animal Abuse: Linking the Cricles of Compassion for Prevention and Intervention* (Red. F., R., Ascione & P., Arkow). West Lafayette, IN, USA: Purdue University Press.

Munro, H. M. C. & Thrusfield, M. V. 2001a. 'Battered Pets': features that raise suspicion of non-accidental injury. *Journal of Small Animal Practice*. 42, 218-226.

Munro, H. M. C. & Thrusfield, M. V. 2001b. 'Battered Pets': non-accidental physical injuries found in dogs and cats. *Journal of Small Animal Practice*. 42, 279-290.

Munro, H. M. C. & Thrusfield, M. V. 2001c. 'Battered Pets': sexual abuse. *Journal of Small Animal Practice*. 42, 333-337.

NCK. 2014. *Våld och hälsa: En befolkningsundersökning om kvinnors och mäns våldsutsatthet samt kopplingen till hälsa*. Rapport 2014:1. Nationellt Centrum för Kvinnofrid, Uppsala Universitet.

National Link Coalition, 2015. <http://nationallinkcoalition.org>, använd 2015-04-02.

Offentlighets- och sekretesslag. 2009:400. Justitiedepartementet L6.

Polisen, 2015. <https://polisen.se/Utsatt-for-brott/Olika-typer-av-brott/Barn-och-ungdomar/Om-barn-och-ungdomar-/>, använd 2015-04-18.

Polisen, 2015. <https://polisen.se/Kom-till-oss/Kanner-du-nagon-utsatt/>, använd 2015-04-18.

Se Sambandet, 2015. <http://www.sesambandet.se>, använd 2015-04-02.

Sharpe, M. S & Wittum, T. E. 1999. Veterinarian Involvement In The Prevention and Intervention of Human Violence and Animal Abuse: A Survey Of Small Animal Practitioners. *Anthrozoos: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals*. 12, 2, 97-104.

Simmons, C. A. & Lehmann, P. 2007. Exploring the Link Between Pet Abuse and Cotrolling Behaviors in Violent Relationships. *Journal of Interpersonal Violence*. 22, 9, 1211-1222.

Skimmel, M. S. 2002. "Gender Symmetry" in Domestic Violence: A Substantive and Methodological Research Review. *Violence Against Women*. 8, 11, 1332-1363.

Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2009:83) om behörigheter för djurhälsopersonal. SJVFS 2013:15. Saknr C 23. Statens Jordbruksverk.

Socialtjänstlag. SFS 2001:453. Socialdepartementet.

Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd. Våld i nära relationer. SOSFS 2014:4. Socialstyrelsen.

Solot, D. 1997. Untangling the Animal Abuse Web. *Society and Animals*. 5, 3, 257-265.

Statistiska Centralbyrån (SCB), 2012. *Hundar, katter och andra sällskapsdjur 2012*. Undersökning utförd på uppdrag av Agria Djurförsäkring, Jordbruksverket, Royal Canin och Svenska Kennelklubben (SKK).

Striwing, H. 1998. *Djur som brottsoffer*. Nora, Nya Doxa.

Tiplady, C. M., Walsh, D. B. & Phillips, C. J. C. 2012. Intimate Partner Violence and Companion Animal Welfare. *Australian Veterinary Journal*. 9, 1-2, 48-53.

Vermeulen, H. & Odendaal, J. S. J. 1993. Proposed typology of companion animal abuse. *Anthrozoos: A Multidisciplinary Journal of The Interactions of People & Animals*. 6, 4, 248-257.

Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta, 2015. <https://voovhem.wordpress.com/om-voov/>, använd 2015-04-02.

Volant, A. M., Coleman, G. J., Gullone, E. & Johnson, J. A. 2008. The Relationship Between Domestic Violence and Animal Abuse: An Australian Study. *Journal of Interpersonal Violence*. 23, 9, 1277-1295.

Williams, V. M., Dale, A. R., Clarke, N. & Garrett, N. K. G. 2008. Animal abuse and family violence: Survey on the recognition of animal abuse by veterinarians in New Zealand and their understanding of the correlation between animal abuse and human violence. *New Zealand Veterinary Journal*. 56, 1, 21-28.

Yeates, J. W. 2012. Whistle-blowing in the veterinary profession. *The Veterinary Journal*. 191, 147-150.

Yin, R.K. 2013. Kvalitativ forskning från start till mål. Studentlitteratur.

BILAGOR

Bilaga 1

Intervju genomförd 2015-03-04 via telefon med respondent A. Samtalet spelades in. Respondenten arbetar på en länsstyrelse i Sverige med ämnet våld i nära relationer. Nedan följer intervjufrågorna.

Fråga 1: Beskriv ert arbete med sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur?

Fråga 2: Ser du i ditt arbete att djuren blir utsatta? Om ja, på vilka sätt?

Fråga 3: Hur anser du att man kan arbeta med djurens utsatthet?

Fråga 3.1: Om ett djur blir utsatt för våld i familjen och det upptäcks att även människorna i familjen är våldsutsatta, finns det något fokus på djuret i den här situationen?

Fråga 3.2: Behövs det mer redskap lagligt sett för att arbeta med djurens situation?

Fråga 4: Tidigare forskning har tagit upp behovet av att samarbeta mellan olika yrkesgrupper med det här ämnet; ser du ett behov av att djursjukvården skulle ingå här? Om ja, hur ser behovet ut tycker du?

Fråga 5: Hur anser du att djursjukvården skulle kunna få upp ögonen för och arbeta med frågor som rör våld mot djur i misshandelsrelationer?

Fråga 5.1: Har ni fått någon feedback från djursjukhuset? Hur de har upplevt ämnet?

Fråga 6: Vilka frågor anser du är viktiga att lyfta när det gäller våld mot djur i misshandelsrelationer?

Bilaga 2

Intervjun genomfördes 2015-03-10 med respondent B. Samtalet spelades in. Respondenten är legitimerad veterinär och arbetar på ett av Sveriges djursjukhus. Djursjukhuset har engagerat sig i sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur, och det finns ett samarbete mellan länsstyrelse och djursjukhuset angående ämnet ifråga. Respondent B är huvudansvarig på djursjukhuset i denna ämnesfråga. Nedan följer intervjufrågorna.

Fråga 1: Jag har förstått att ni på djursjukhuset är engagerade i sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur. Hur kom det sig att ni började uppmärksamma det här ämnet?

Fråga 2: På vilket sätt arbetar ni med det här ämnet, och hur ser er kontakt med länsstyrelsen ut i detta sammanhang?

Fråga 3: Har arbetet med det här ämnet medfört något nytt för er på djursjukhuset?

Fråga 4: Är det här ämnet viktigt att uppmärksamma inom djursjukvården?

Fråga 4.1: Hur kan vanvård se ut?

Fråga 4.2: Varför kan det anses som viktigt att lyfta sambandet mellan våld i nära relationer och våld mot djur inom djursjukvården?

Fråga 5: På vilket sätt skulle djurhälsopersonal kunna jobba med sambandet mellan våld mot djur och våld i nära relationer?

Fråga 6: Utifrån er erfarenhet, finns det möjlighet att upptäcka patienter som utsätts för våld?

Fråga 7: När man ser djurägarna som kunder och djuren som patienter på ett djursjukhus eller klinik, och man upplever att en patient får illa hos kunden. Kan det bli en intressekonflikt att anmäla på grund av det?

Fråga 8: Vill ni tillägga något ytterligare?